

UTBLICK SCHWEIZ

TEMA

Schweiz har cirka 48 000 lantbruksföretag och ligger i topp i världen vad gäller subventioner till jordbruket.

Nejsidan kampanjar mot "extrema biodiversitetsinitiativ".

DIEMTIGTAL/BERN Ja till biodiversitet. Nej till extrema biodiversitetsinitiativ! Lantbruket i Schweiz står inför en avgörande folkomröstning om naturskydd som kan påverka 30 procent av landytan. Det är fjärde gången på tre år som schweizarna röstar om framtidsfrågor för jordbruket.

Folkomröstningar om jordbrukets framtidsfrågor

Initiativtagarna till folkomröstningen om biodiversitet vill se kraftigare åtgärder för att hejda förlusten av biologisk mångfald i jordbruket.

Foto: Kristina Hansén

Fakta: Schweiz

- ... har 8 950 000 invånare på en landyta om 41 285 km² (Sveriges är 450 295 km², mer än tio gånger större).
- ... är indelat i 26 kantoner, det vill säga administrativa regioner med långtgående självständighet.
- ... är varken medlem i EU eller Nato.
- ... har 48 000 lantbruksföretag.
- ... har bland de högsta jordbrukssubventionerna i världen. Runt 50 procent av jordbrukets inkomster utgörs av statliga direktstöd men nivån skiljer sig stort beroende på gårdens inriktning och läge.
- ... är ett högkostnads- och höginkomstland. Livsmedel är i snitt 60 procent dyrare än EU-genomsnittet men den genomsnittlige schweizaren lägger endast 6,3 procent av sin disponibla inkomst på mat.

Källor: Utrikespolitiska Institutet, swissinfo.ch, Einführung in die Schweizer Agrarpolitik (2022)

Kampanjmärket på bilens dammiga bakruta lyser rött. Alpbonden Jürg Iseli kommer att rösta nej till det så kallade biodiversitetsinitiativet den 22 september. Bakgrunden är ett medborgarförslag som initierats av bland annat Bird Life Switzerland och som via 100 000 namnunderskrifter lett fram till en nationell folkomröstning. Just så som den långtgående direktdemokratin fungerar i Schweiz, landet som även står utanför EU.

De övertygade jasägarna kräver krafttag för att stoppa förlusten av biologisk mångfald men bland lika bestämda lantbrukare finns en utbredd oro för nya inskränkningar i skötseln av jord och skog.

– Ett ja skulle vara en katastrof för Schweiz eftersom vi bara producerar 50 procent av maten vi konsumerar här. Resten importeras, säger Jürg Iseli som är ordförande i bondeorganisationen för Bernregionen.

Där ingår både huvudstadens tätare bebyggelse och höglandets gröna branter.

Mjölk- och grisproduktion på hög höjd

1 750 meter över havet i alpmrådet Berner Oberland bedriver han och tvillingbrodern Hanspeter mjölk- och ostproduktion med 42 mjölkkor. På deras andra gård längre ner i dalen, på 620 meters höjd, föder de även upp 800 slaktgrisar per år. Var tredje vecka under sommarsäsongen byter de "skift" med varandra och tar vid den andres uppgifter i antingen mjölk- eller grisproduktionen.

– Då byter vi både arbete och säng med varandra, förklarar Jürg Iseli.

Längs grusvägen på väg upp till alpgården svärmar bin och fjärilar runt en blommande tistel. På de slutande betesmarkerna intill klingar de karaktäristiska skällorna när korna rör sig över gräs, klöver och johannesört. 70 procent av Schweiz jordbruksareal be-

Tvillingbröderna Jürg och Hanspeter Iseli driver en mjölkgård på 1 750 meters höjd och ytterligare en grisgård längre ner i dalen. Var tredje vecka växlar de gård och arbete med varandra.

Reportaget fortsätter på nästa sida. →

UTBLICK SCHWEIZ

Förlusten av biologisk mångfald går för fort i Schweiz enligt de organisationer som initierat folkomröstningen den 22 september.

TEMA

Schweiz har cirka 48 000 lantbruksföretag och ligger i topp i världen vad gäller subventioner till jordbruket.

Betande nötkreatur är avgörande för att värna ett öppet landskap och biologisk mångfald i Alperna.

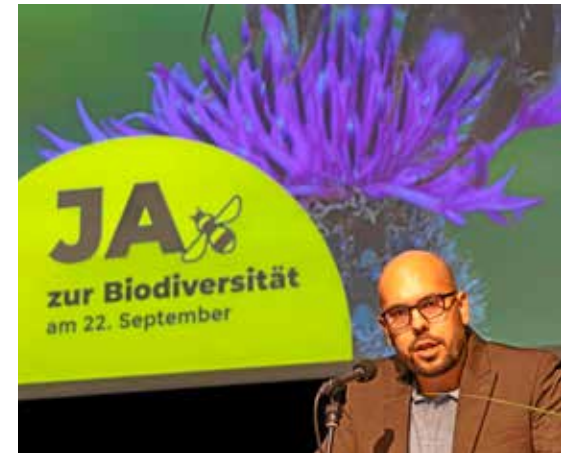
Under sommarmånaderna producerar tvillingbröderna Iseli flera typer av ostar på alpgården.

Foto: Kristina Hansén

Fakta: Schweizisk direktdemokrati

- Vem som helst kan ta initiativ till en folkomröstning. För att resultera i en omröstning krävs 100 000 namnunderskrifter under 18 månader.
- Det allra första folkiniciativet 1891 gällde förbud mot slakt utan bedövning och röstades igenom 1893 (djurrättsskäl var den officiella bakgrunden men i praktiken vände sig initiativet mot den judiska slaktmetoden shechita).
- Sedan dess har schweizarna röstat om hundratals förslag men endast drygt tjugo har fått tillräckligt stöd. Det krävs minst 50 procent ja-röster i en majoritet av kantonerna (landets administrativa regioner) för att resultatet ska bli rättsligt bindande och schweizisk lag.
- Röstdeltagandet brukar vara runt 50 procent.

Källa: swissinfo.ch

Jonas Schälle, lantbruksansvarig på Birdlife Switzerland som är en av organisationerna som initierat folkomröstningen om biodiversitet.

→ står av gräsmark och i alpområdena är andelen ännu högre. Bergens biologiska mångfald är beroende av betesdjurens hävd men folkiniciativet argumenterar framför allt för skyddsåtgärder på de mer låglänta slättmarkerna.

– De gröna och partierna längst till vänster vill ta den bästa jordbruksmarken ur produktion och i stället främja blommor och liknande på marken, anser Jürg Iseli. Han har själv en lång politisk karriär på sitt CV och är medlem i Schweiziska folkpartiet (SVP), parlamentets största parti som befinner sig långt högerut på den politiska skalan.

Knappt övertag för jasidan

Schweiz regering och en majoritet av parlamentet har också tagit ställning mot biodiversitetsinitiativet. Med argument om att åtgärderna skulle få för långtgående konsekvenser för företagande, lantbruk, energiförsörjning och bostadsbyggande råder de befolkningen att rösta nej den 22 september. Men vid Land Lantbruks besök i landet är det en månad kvar till valdagen och opinionismätningarna visar ett knappt övertag för jasidan.

Schweiz är landet med flest folkomröstningar i världen och röstar majoriteten ja blir resultatet rättsligt bindande. Ofta är det problematiskt när medborgare försöker påverka lantbruket genom direktdemokratin, anser Sandra Helfenstein, kommunikationsansvarig för Schweiziska bondeförbundet som samlar cirka 80 lantbruksorganisationer.

– En stor del av befolkningen har väldigt, väldigt realistiska förväntningar och det kan få enorma effekter på lantbruket. Många har ingen aning om hur jordbruket fungerar, säger hon.

På senare år har folkiniciativ berört jordbrukets påverkan på dricksvattens kvalitet, växtskyddsanvändning och motstånd mot så kallad massdjurhållning. Samtliga initiativ har dock röstats ner med runt 60 procent nej-röster.

De 100 000 namnunderskrifter som krävs för att

initiera en folkomröstning har blivit lättare att uppnå i takt med befolkningsökningen och möjligheten till onlineunderskrifter.

– Siffran 100 000 är samma som när systemet infördes i slutet av 1800-talet, när befolkningen var en tredjedel av vad den är i dag och kvinnor inte fick rösta, konstaterar Sandra Helfenstein.

Läggs stora resurser på kampanjer

För att nå ut med Schweiziska bondeförbundets ståndpunkt i de olika folkiniciativerna läggs stora resurser på kampanjer. ”Bort med 30 procent jordbruksmark? Skydda schweizisk livsmedelsproduktion!”, är ett av nejsidans budskap som stötts av bondeorganisationen.

Men att 30 procent av jordbruksmarken skulle vara hotad vänder sig Jonas Schälle mot. Han är lantbruksansvarig på Bird Life Switzerland som står bakom biodiversitetsinitiativet tillsammans med miljöorganisationen Pro Natura, byggnadsförbundet Der Schweizer Heimatschutz och naturskyddsstiftelsen Stiftung für Landschaftsschutz.

– Inga 30 procent kommer att tas ur produktion. Vad det här initiativet efterfrågar är skydd av våra naturresurser och vår biodiversitet som är grunden för all jordbruksproduktion, säger han.

De 30 procent som ofta hörs i debatten kan kopplas till de globala biodiversitetsmålen från FN-konferensen i Montreal 2022. Bland andra Schweiz och EU-länderna har ställt sig bakom att minst 30 procent av den totala land- och vattenytan ska skyddas till 2030. Men i folkiniciativet finns inget uttalat mål om att skydda 30 procent av jordbruksarealen.

Kan du förstå oron som lantbrukarna känner?

– Ja, men jag tror att det är en fråga om kommunikation. Man kan producera mat samtidigt som åtgärder vidtas för biologisk mångfald. Det har vi kunnat visa i våra projekt.

Debatten om att skydda eller bruka påminner om

argumenten för och emot EUs naturrestaureringslag de senaste två åren. Att den till slut röstades igenom och nu ska förverkligas nationellt i EU-länderna är något som Jonas Schälle beundrar. Han hävdar att Schweiz inte längre är det romantiska naturparadis landet en gång var och att antalet rödlistade arter är fler än i grannländerna.

– Vi ligger långt efter EU. Vår regering ägnar inte tillräckligt med tid och pengar åt projekt som stöttar biodiversitet och gör man inte det kommer vissa arter att hinna dö ut, menar Jonas Schälle som förespråkar ekonomisk ersättning till lantbrukare som värnar om landskapets djur- och växtliv.

Mycket kommer att handla om bönderna

Det motsätter sig inte alpbonden Jürg Iselis men han är fast övertygad om att det aktuella initiativet är för extremt. Även om biodiversitetsinitiativet berör fler branscher än jordbruket är han beredd på att mycket kommer att handla om bönderna fram till valet.

– Sedan brukar det lugna ner sig något halvår innan nästa initiativ dyker upp. Det vore bättre om bondeperspektivet fick mer utrymme även däremellan.

Utmaningen är jordbrukets storleksrationalisering som enligt Jürg Iseli riskerar att försvaga relationen till konsumenterna.

– Har man en mindre gård är det lättare att hinna prata med konsumenterna också än när du har en stor gård med en massa arbete och anställda.

Att lantbrukarna och lantbruksorganisationerna har stort politiskt inflytande i Schweiz medger Jürg Iseli.

– Men det allra viktigaste för schweiziskt lantbruk är att vi blir accepterade för allt vi gör för folket.

Kristina Hansén 010-184 42 97
kristina.hansen@landlantbruk.se

